

**İSLAMCI DERGİLERDE
HADİS TARTIŞMALARI**
Meseleler, Dönemler ve İsimler

**İslamcı Dergilerde Hadis Tartışmaları:
Meseleler Dönemler ve İsimler**

Selim Demirci

Editörler: Büşra Bulut & Lütü Sunar

Yayın No: 64

Fikir ve Hareket İncelemeleri Dizisi: 8

ISBN: 978-625-7800-73-0

E-ISBN: 978-625-7800-74-7

1. Basım, Eylül 2022

Yayın Yönetmeni: Yusuf Temizcan

Yayına Hazırlık: Betül Sezgin

Musahhih: Elif Nuran Özgün

İç Tasarım: Mert Demirci

Kapak Tasarım: Beyza Nur Onurcan

© İLEM Yayınları 2022

Tüm yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt

Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic.

Anonim Şirketi Sertifika No.: 46519

Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800

Bilkent-Çankaya/ANKARA

ilem
YAYINLARI

Aziz Mahmut Hüdayi M. Halk C. Türbe Kapısı S. No:13 Üsküdar - İstanbul

Tel: 0216 310 43 18 Faks: 0216 310 43 18

www.ilemyayinlari.com - info@ilemyayinlari.com

İLEM Yayınları, İLEM (İlmi Etüdler Derneği) ve Nobel Akademik Yayıncılık ortak markasıdır.

İSLAMCI DERGİLERDE HADİS TARTIŞMALARI

Meseleler, Dönemler ve İsimler

Selim Demirci

ilem
YAYINLARI

Fikir ve Hareket İncelemeleri Dizisi

Bu dizide 20. yüzyılda İslamcılık düşüncesi içinde etkili olmuş dergiler, isimler, meseleler ile ilgili kısa inceleme kitaplarına yer verilmektedir. İslamcılık düşüncesinin birikimini ve kapsamını ortaya koymak maksadıyla yayımlanacak olan Fikir ve Hareket İncelemeleri dizisi, bu alanda sistematik olarak planlanmış ilk seri olma özelliği taşımaktadır. Bu çerçevede, meselelerin temel düzeyde anlaşılmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Yazar Hakkında

Selim Demirci

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu (Şubat 2006). Yüksek lisans (2009) ve doktora çalışmasını (2015) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladı. Demirci 2013'te KTÜ İlahiyat Fakültesi'nde başladığı akademik görevini, 2018 itibarıyla Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hadis anabilim dalında doçent olarak sürdürmektedir. Hadis-Yorum-Tarih odağında çalışmalarını yürüten yazarın konu çerçevesinde yayınlanmış kitap-makale ve hazırlanmakta olan bazı çalışmaları bulunmaktadır. Demirci, evli ve iki kız babasıdır.

İçindekiler

Sunuş	ix
Önsöz	xi
20. Yüzyıl Hadis Araştırmalarında Yeni Araçlar, Tartışmalar ve Dönemselleştirme	1
Yakın Dönem Hadis Akademisi Çalışmalarının Genel Seyri	8
Hadis Araştırmalarının Dönemselleştirilmesi	10
Alışılmadık Bir Vasatta Sükunet: 1924-1949	10
Yeni İmkanlar-İlk Örnekler: 1949-1980	14
Aidiyet Duygusu ve Dinamik Tartışmalar: 1980-2000	34
Kitaplaşan Metinler: Geçiş Döneminin Yazıları	55
Akademinin Muhatap Arayışı	71
Hadis Müdafaası: Yeniden Tarih ve Usul	99
Yinelenen Tartışmalara Yeni Cevaplar-Kitaplar	107
Kaynakların Raflarda Yer Arayışı	119
Heyecan ve Dinamizm: Hadis Yorumu	129
Sonuç	139
Kaynakça	143
Notlar	151

Sunuş

Fikir ve Hareket İncelemeleri dizisi ile Türkiye'deki düşünce birikimini yansıtan ve hemen hemen her alanda karşımıza çıkan temel isimler, dergiler, meseleler hakkında bir çerçeve ve özgün bir bakışın ortaya konulması amaçlanıyor. Dizide yer alan kitaplar Türkiye düşünce tarihinin farklı alanlarında merak edilen mevzuları ve isimleri kapsıyor. Bu çerçevede, dizide yer alan eserlerin meselelerin temel bir giriş düzeyinde anlaşılmasına katkı sağlaması hedefleniyor.

Bu seri, 2013 yılından beri İslamcı Dergiler Projesi kapsamında sürdürülen çalışmaların bir ürünüdür. 1908'den günümüze kadar yayın yapmış dergilerin dijitalleştirilip kataloglanarak erişilebilir bir hale getirilmesi bu sahaya dönük çalışmaların da genişlemesine yol açtı. Bu vesileyle, tekrar Türkiye'nin yakın tarihinde tartışmaya açılması gereken farklı fikir ve meseleler de açığa çıktı. Son yıllarda İDP'nin ortaya çıkardığı kaynak üzerinden yeni birçok çalışma yapıldı ve yapılmaya devam ediyor.

Bu dizide Türkiye düşünce tarihi içerisinde etkili olmuş ve iz bırakmış fikir ve hareketler detaylı ve derinlikli bir şekilde inceleniyor. Zamanla genişleyecek dizide yer alan eserlerin meselelerinin etraflıca ve farklı bir gözle yeniden okunması amaçlanıyor. Dizide fikirlerin bir hareket içerisinde olduğu dikkate alınarak her bir fikri ve ismi meydana çıkaran arka plana ve harekete özel bir önem verildi. Dizide yer alan eserlerde konuların farklı boyutları, bilinmeyen yanları ve çeşitli tezahürleri özel olarak inceleniyor. Her bir kitap ele alınan meselenin düşünce tarihi içerisindeki konumuna ve katkısına özel olarak ışık tutuyor.

Bu dizide yer alan kitaplar ilgili konu kapsamında güncel çalışmaları olan isimler tarafından yazıldı. İçerik ve biçim bağlamında bir standart dahilinde hazırlanan kitapların her biri ele aldığı konuyu derinlemesine inceliyor. İncelemenin derinliğine ek olarak bu dizide yer alan eserlerin okunurluğuna da özel önem verildi. Bu doğrultuda eserlerin hem çok uzun olmaması hem de kolay takip edilebilir olması gözetildi. Bunu sağlamak üzere kitaplar arası geçişlilikler ve bağlantılar titiz bir şekilde takip edildi. Ayrıca eserlere gerektiğinde arşiv malzemeleri, görseller ve birincil kaynaklardan alıntılar da ilave edilerek içeriğin daha da zenginleşmesi sağlandı.

Bugüne kadar hiç çalışılmamış konular kadar çokça konuşulan fakat derinlemesine çalışılmamış birçok mesele bu dizide müstakil olarak ele alınıyor. *Fikir ve Hareket İncelemeleri* dizisi Türkiye'deki düşünce hayatı, siyasal hareketler ve toplumsal değişimler üzerine çalışanlar ve bu alana ilgi duyan herkes için temel bilgi kaynağı olma niteliği taşıyarak okuyucuların istifadesine sunuluyor.

Önsöz

Hadis alanında yürütölen çalışmaların odağında doğal olarak ilk dönemler yer almaktadır. İlk asırların belli tartışmaların merkezi olması ve hadis ilminin teşekköl dönemine tekaböl etmesi göz önüne alındığında bu olağan bir durumdur. Bunun yanında modernleşme sürecinin merkezde olduğu tarihi devrenin, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısı itibarıyla hadis-yorum-tarih bağlamında ele alınması gerekmektedir. Zira bu dönemde diğer ilmi sahalarda olduğu gibi hadis alanında da eski bazı sorunların yinelenmesine ilaveten önceki asırlarda etkisinden söz edilemeyecek bazı faktörler de devreye girmiştir. Matbaanın hadis kitaplarının yaygınlığını arttırması ve dergi-gazete gibi basılı neşriyat aracılığıyla daha geniş kitlelere hitap etme imkanının oluşması, muhatapların sürekli artmasına ve nicelik itibarıyla tartışmaların genişlemesine sebep olmuştur.

Öte yandan İslam ölkelerinin kendine has modernleşme tecrübesi ve iç sorunları da bu süreci farklı kılan özelliklerdendir. Ölkemizin yakın tarihi Tanzimat sonrası dönem, Cumhuriyetin ilk yılları,

İlahiyat Fakülteleri ve İmam-Hatip Liselerinin kurulması ve yayılması, STK oluşumları ve cemaatler gibi muhtelif unsurlar hadis ilmine etkileri merkezinde farklı yönleriyle incelenmeyi beklemektedir.

Elinizdeki çalışmada, dergiler özelinde bu açılardan geniş imkan sunan İDP (İslamcı Dergiler Projesi) veri tabanına dikkat çekilmeye çalışılacaktır. Burada yapılanın genel izlenimlerden hareketle bir tasvir olması ve hadis sahası ile ilgilenenleri bekleyen detaylı konuların neler olabileceği hususunda ön fikir vermesi amaçlanmıştır.

Bu kitabın, esasında bir makale olarak planlandığı da ifade edilmelidir. İDP veri tabanı, merakın yönlendirdiği bir saikle taranırken elde edilen dikkat çekici notlar bir araya getirilmiş, ortaya çıkan metin görüş ve önerileri için, en başından beri İDP çalışmalarının merkezinde olması hasebiyle Prof. Dr. Lütfi Sunar'a gönderilmiştir. Lütfi Sunar da gönderilen taslak metinle ilgili bazı önerilerde bulunmuş ayrıca çalışmanın, Türkiye'de yapılan son dönem hadis faaliyetlerinin seyrini ele alan genel bir başlık ilavesiyle kitap olarak yayınlanmasının faydalı olacağını ifade etmiştir. Dergilerle yakından ilgilenen bir ismin yapmış olduğu bu öneriler ve metnin müsvedde halini okuyan Doç. Dr. Eyüp Öztürk'ün teşvik edici tavsiyeleri hem sevindirici hem de belirtmek gerekir ki oluşacak beklentiler açısından tedirgin edici olmuştur. Zira yakın dönem üzerine yapılacak değerlendirmeler kendi içinde bazı eksiklikleri veya tashihe muhtaç durumları her zaman barındıracaktır. Ayrıca "akademik" metinlerde okuyucunun beklentisi, yazılanın her gözde farklı bir yerde konumlanmasına sebebiyet verecektir.

Burada amaçlananın genel bir çerçeve çizmekten, araştırma için bir alanın varlığına dikkat çekmekten ve sunabileceği imkanlara dair önerilerde bulunmaktan öte bir anlam taşımadığı noktası, sa-

tırların yazarı için yönlendirici hatta ikna edici olmuştur. Şu halde 1900-2000 yılları arası dönemin genel fotoğrafı ve neşredilen dergilerde bu süreçle ilgili neler bulunabileceğine dair ön izlenimler, bu kitabın hem muhtevasını oluşturmakta hem de hedefini göstermektedir.

Bu amaçla hazırlanan kitap bir giriş ve yedi ana başlıktan oluşmaktadır. Girişte “20. Yüzyıl Hadis Araştırmalarında Yeni Araçlar, Tartışmalar” başlığıyla dergilerin çalışmalarda nerede konumlandırılabileceğinin üzerinde durulmuştur. “Yakın Dönem Hadis Akademisi Çalışmalarının Genel Seyri ve Hadis Araştırmalarının Dönemselleştirilmesi” alt başlıklarıyla da Türk Hadis akademisinin genel olarak tasviri yapılmış ve dönemsel tartışmalar üzerinden bazı hatırlatıcı notlar düşülmüştür. Bu başlıkta yeni bir süreci ifade etmesi açısından 1924, başlangıç tarihi olarak belirlenmiş ve 2000’e kadar olan dönem ele alınmıştır. “Kitaplaşan Metinler: Geçiş Döneminin Yazıları” şeklindeki ikinci başlık ise doğrudan dergilerden takip edeceğimiz bir süreci örneklemiştir. “Akademinin Muhatap Arayışı” başlığı ise dolaylı bir biçimde hadisçi akademisyenlerin dergilerde yazılarına yer vermesinin amacıyla ilgilenmektedir. “Hadis Müdafaası: Yeniden Tarih ve Usul” başlığında da dergilerde yeniden ele alınan Tarih ve Usul yazılarının teknik muhtevaya sahip olmasına rağmen akademinin dışında da ilgi görmesi durumuna dikkat çekilmektedir. “Yinelenen Tartışmalara Yeni Cevaplar-Kitaplar” başlığından anlaşılacağı gibi burada tarihi bazı tartışmaların yeniden gündeme gelmesi vakiasına işaret edilmiştir. “Kaynakların Raflarda Yer Arayışı” başlığı da literatür merkezli ilginin dergilere yansımalarına temas etmektedir. “Heyecan ve Dinamizm: Hadis Yorumu” başlıklı son bölümde ise dergilerin hadisleri gündeme getirme biçimlerine dair yazı örneklerine işaret edilmiştir.

Son olarak çalışmayla yakından ilgilenen Prof. Dr. Lutfi Sunar'a, ilk halini okuyarak beni cesaretlendiren Doç. Dr. Eyup Ozturk ve Dr. Ogr. Uyesi Mahmut Dilbaz'a ve metni okuyarak goruşlerini paylaşan meslektaş-arkadaş ve dostlarım Dr. Ogr. Uyesi Mahmut Ayyıldız, Dr. Ogr. Uyesi Abdülkerim Malkoç, Ogr. Gör. Nur Kübra Demirci, Ogr. Gör. Ahmet Cevdet Karaca, Arş. Gör. Muhammed Ali Tuzlu, Arş. Gör. Hatice Demirci, Fatma Esmanur Koç, Songül Anük ve Emre Usta'ya müteşekkir olduğumu belirtmek isterim. Ayrıca çalışmanın yayın sürecini takip ederek katkı sunan Fikir ve Hareket İncelemeleri Dizisi editörü Büşra Bulut başta olmak üzere İLEM yayın ekibine de teşekkür ederim.

Selim Demirci
Trabzon 2022